

Otázkami postupující urbanizace v rozvojových zemích, růstem megaměst a problémy multikulturalismu se zabývá v článku **Města, magnety naděje?** sociolog **Jiří Musil**.

»Podle zprávy z třetího zasedání Světového urbanistického fóra, které se konalo v roce 2006 v kanadském Vancouveru, se „problémy měst staly hlavní výzvou naší doby“. V současné době žije ve městech rozvojových zemí dvě miliardy lidí, avšak za třicet let to bude dvojnásobek. Z toho devadesát pět procent připadne na přírůstky ve městech Asie, Afriky a Latinské Ameriky.

To, čím svět nyní prochází, je zčásti opakováním toho, co zažila Evropa v 19. století, zejména v těch zemích, kde je hlavním motorem industrializace. Není tomu však všude a růst měst v celé řadě rozvojových zemí není generován industrializací, ba v některých případech ani jinou formou hospodářského rozvoje.

Zhruba můžeme rozlišit tři hlavní typy urbánních proměn. Prvním je relativně klidný vývoj Evropy, Severní Ameriky a Oceánie, kde žije 70 až 80 procent lidí v městských sídlech. Jakýmsi subtypem evropského modelu je vývoj měst v zemích bývalého sovětského bloku. Druhým je „čínská cesta“, kopírující zčásti evropský vývoj v 19. století, a konečně třetím typem je africká a zčásti latinskoamerická urbanizace.

Pozornost odborníků i mezinárodních institucí se v posledních letech soustřeďuje na to, co by se dalo nazvat africkým typem urbanizace. Někdy bývá označován tento typ urbanizace také jako „předčasná urbanizace“. Souvisí to s celkovou hospodářskou a sociální situací, především subsaharské Afriky. Zemědělství tam nezaznamenává růst a městské oblasti neenerují hospodářský rozvoj. Avšak klesající zemědělská produkce, přírodní katastrofy a politické konflikty ženou lidi z venkova do měst. Již v současné době žije podle statistik OSN 36 procent obyvatel Afriky ve městech. Urbanizace Afriky probíhá v posledních

dvou desetiletích dvakrát rychlejším tempem než urbanizace Evropy za průmyslové revoluce. Někteří autoři předpovídají, že bude-li pokračovat tento vývoj, Afrika bude urbanizovaným kontinentem již kolem roku 2030. Musíme se však ptát v jakém smyslu urbanizovaným? Pravděpodobně jen ve smyslu nakupení obyvatelstva do velkých sídel, kde budou lidé žít z velké části bez přístupu k zdravotně nezávadné vodě, bez kanalizace, bez fungující veřejné dopravy, bez škol a zdravotních středisek.

V současné době žije v Africe, Asii a Latinské Americe zhruba jedna miliarda lidí ve slumech nebo tzv. nelegálních sídlech. Pokud by byl zachován dosavadní trend a nedošlo by k intervenci, která by změnila jeho směr, v roce 2020 by se počet lidí žijících na těchto třech kontinentech ve slumech mohl zdvojnásobit. Došlo by k situaci označované jako „urbanizace chudoby“. Tento vývoj je však plný velkých rizik. Městští chudí jsou jiní než chudí venkova. Stěhování do měst je obvykle spojeno s rozkladem regulujících i omezujících hodnot tradičních společností a naopak s růstem životních ambicí. Ti, kterým se nedaří tyto ambice realizovat, jsou frustrováni. Někteří se dané situaci přizpůsobují, jiní reagují apatií a další se bouří – zejména tam, kde se neformovaly nové, tj. městské formy integrace.

Odvažují se tvrdit, že většina evropských katastrof 20. století ústících do fašismu, nacismu a komunismu by nemohla vzniknout bez nezvládnutých sociálních a intelektuálních podmínek rychle rostoucích velkých a průmyslových měst Evropy konce 19. a začátku 20. století. Masy přistěhovalců, žijících v ubohých a přelidněných čtvrtích průmyslových měst, vytržené z prostředí tradiční venkovské společnosti, se stávaly snadnou kořistí radikálních hnutí. Rizika současné situace v rychle se urbanizujících regionech Afriky, Latinské Ameriky a Asie, jsou obdobná. Ve srovnání s tehdejší situací Evropy je však dnešní stav zmíněných regionů odlišný v jedné důležité dimenzi. Dynamika evropské urbanizace a so-

ciální problémy a napětí s ní spojené byly zmírňovány možností vystěhovat se mimo Evropu. Tuto možnost však obyvatelé dnešních rychle se urbanizujících kontinentů v takovém rozsahu nemají.

K základním problémům lidských společností patřila a dosud patří otázka, jak se vyrovnat s kulturně odlišnými, cizími. Způsobů je celá řada. Na jedné straně monokulturalismus – cizí musí přijmout jazyk, pravidla a způsob života majoritní populace, na druhé straně pak multikulturalismus. Ten považuje kulturní nesourodost společnosti za přirozený stav a usiluje o to, aby kulturně navzájem odlišné skupiny měly stejné občanské postavení. Multikulturalismus se zrodil jako politická ideologie v Kanadě v sedmdesátých letech 20. století a záhy byl přijat jako oficiální doktrína v Austrálii a ve většině zemí Evropské unie. Od konce 90. let začala ale přitažlivost multikulturalismu v Evropě ztlačovat slábnout. Bylo to způsobeno rostoucí mezinárodní migrací, obnovou nacionalismu jako politické orientace, růstem euroskepticismu a šířícím se strachem z vlivu islámu. Oponenti považují multikulturalismus za přímý útok na národní identitu a prosazují návrat k tvrdé asimilační politice.

V současné době se zdá, že multikulturalismus byl přijatelný jen potud, pokud přistěhovalectví nepřesáhlo určitou míru. Ta se ovšem lišila také podle toho, kdo byli ti „cizí“. A protože přistěhovalci směřují vždy především do velkých měst, signály odmítání multikulturalismu se projevíly také hlavně tam. Oponenti multikulturalismu poukazují na to, že toto řešení vede ke vzniku etnických gheet a k rozdělení měst. Ve spojení se stěhováním zámožnějších „domácích“ z vnitřních částí měst do suburbii se do těchto míst přesunují chudí přistěhovalci. Města se mění v duální, „roztržené“ komunity. Z řady důvodů k tomu v Evropě nedochází v tak velké míře jako v USA. Zde existují naopak potíže v některých suburbiiích, jak ukázaly nedávno události v pařížských

předměstích a již dříve v londýnském Brixtonu.

Zdá se, že přes poněkud lepší situaci v Evropě se naděje vkládané do multikulturalismu v 70. a 80. letech i zde rozplývají a že v lepším případě vzniká interkulturalismus, v horším se pak města mění v paralelní společnosti, nebo dokonce v konfliktní společnosti.«

[Lidové noviny, 7. 10. 2006]

O problematice čistoty ovzduší malých sídel, kde se topí uhlím, informuje v článku **Vesničko má začouzená** redaktorka **Alice Olbrichová**.

»Ministerstvo životního prostředí pověřilo odborníky rozsáhlým projektem, nazvaným Charakterizace zátěže obyvatel malých sídel škodlivinami z ovzduší a znečištění ovzduší aerosoly. Měření proběhla v letech 2001 až 2005 a nyní jsou k dispozici konečné výsledky.

Databáze informací o kvalitě ovzduší dosud zahrnovala pouze velká sídla nad 15 tisíc obyvatel. Na venkově měřicí stanice nejsou, i když tam žije 4,5 milionu lidí, tedy takřka polovina české populace. Pro srovnání: měřilo se například v obci Havlovice na Trutnovsku, kde se topí hnědým uhlím – dopadly nejhůře, nejlépe pak dopadla obec Habartice, kde se topí dřevem. Přitom v žádném z těchto sídel není průmysl ani nadměrná doprava, aby jejich exhalace nezkreslovaly výsledek. Koncentrace sledovaných škodlivin ve zmíněných obcích rostla s poklesem venkovní teploty a tedy s vyšší intenzitou vytápění. V letním období bylo ovzduší těchto sídel téměř bez škodlivých látek.

Prokázalo se, že neexistuje zásadní rozdíl mezi kvalitou ovzduší ve velkých městských průmyslových aglomeracích a v malých sídlech, kde jsou zdrojem znečištění domácí topeniště na tuhá paliva s rozšířením spalovacím odpadů. Přitom kotle nebo kamna na uhlí má v Česku celkem 700 tisíc domácností.

Lokální topeniště na tuhá paliva se na znečištění ovzduší prachem podílejí 40 procenty. Stejný podíl vyprodukuje doprava, o zbylých dvacet procent se dělí průmysl a energetika. Skutečnost,

že malé zdroje vypouštějí více škodlivin než velké, je dána tím, že domácí kamna a kotle pocházejí většinou ze sedmdesátých let, takže už mají slabou účinnost a nedokonalé spalování. Průmyslové zdroje jsou vybaveny filtry, bez nichž by nedostaly povolení k výrobě.

Zdražování energií přimělo některé obyvatele k přechodu z plynu na uhlí. Například v loňské topné sezóně vzrostly z tohoto důvodu na Chomutovsku a Šumpersku emise oxidů dusíku i skleníkového plynu, oxidu uhličitého.

Cena paliva ale není jediné, čeho se domácnosti bojí. Přechod na ekologičtější topení znamená investovat do nových kotlů a kamen. Na Ministerstvu životního prostředí spočítali, že taková výměna by české domácnosti přišla celkem na 70 miliard korun. V průměru sto tisíc korun na každou.

Dobrou zprávou je, že na modernizaci lokálních topenišť lze poskytovat dotace Evropské unie. Nevratný příspěvek z unijních fondů by pokryl až 85 procent nákladů na každou investici, pokud přinese úsporu energie a současně zlepší kvalitu ovzduší. Podmínkou je, aby kotle a topeniště měly certifikát ekologicky šetrného výrobku. Finanční podpora by pokryla také výsadbu zeleně, která zabraňuje šíření prachu.

Podrobnosti obsahuje tzv. Operační plán životního prostředí pro období 2007 až 2013. Dokument obsahuje harmonogram, jak zlepšit všechny složky životního prostředí, tedy i vodu, přírodu a hospodaření s odpady. Na čistotu ovzduší bychom v příštích šesti letech mohli z unijních fondů získat až 43 miliardy korun. Vyřizování podpor bude mít na starosti Státní fond životního prostředí. Kromě občanů budou moci o peníze požádat i školy a další instituce, pokud nejsou napojeny na centrální zdroj vytápění.«

[Ekonom č. 4; 25.-31.1.2007]

Ropa jako metafora civilizace je název článku geologa a esejisty **Václava Cílka**, ve kterém se zamýšlí nad hrozbou globální krize, způsobenou drahou ropou a nad otázkou náhradních technologií.

»Chmurné scénáře počítají s postupně stále dražší a špatně dostupnou ropou, která může zavinit globální ekonomickou krizi. Ropy i náhradních fosilních paliv, zejména uhlí, je přitom obrovské množství, při současné spotřebě vystačí nejméně na tři sta let dalšího provozu globální civilizace. Obavy z ekonomické krize, či dokonce kolapsu, tedy nemají původ v nedostupnosti paliv, ale v jejich ceně. Další otázka je, zda tento provoz spojený s vypouštěním skleníkových plynů unese pozemské klima. Přechod z laciné naftu na drahou naftu či náhradní paliva se nicméně stal klíčovým materiálním problémem této civilizace.

Co jsou ropné písky? Pod anglickým výrazem „tar sands“ neboli asfaltové písky rozumíme zvláštní druh černých písků, které obsahují kolem deseti až patnácti procent bitumenu (organická látka, živice, podobná měkkému asfaltu), asi pět procent vody a zbytek je tvořen křemičitými písky a jílovou příměsí. V poslední době je termín asfaltové písky nahrazován pojmem „oil sands“ neboli ropné písky. Ropné písky jsou známy asi ze sedmdesáti států světa, ale skutečně významné zásoby má jen Kanada a Venezuela.

Kanadské ropné písky jsou pravděpodobně zbytkem obrovského ropného ložiska, ze kterého v průběhu geologických dob „vytěkaly“ lehké uhlovodíky a zůstala hmota podobná asfaltu. Kanadské ropné písky se nalézají zejména v provincii Alberta, kde pokrývají plochu zhruba o velikosti Čech. Zpracování ropných písků se zkouší v Kanadě již čtyřicet let. Tato těžba má velký vliv na životní prostředí, podobně jako těžba v naší severočeské pánvi.

O kanadské ropné písky neprobíhá tak urputný souboj jako o naftu ze Středního východu – nejméně z toho důvodu, že se jako společnost ocitáme na technologickém rozhraní. Každý rok přináší nějaký nový objev. Co když bude lacinější získávat energii z vodíkových článků napojených na malé jaderné elektrárny? Jiná varianta budoucnosti je obnovení uhelného hornictví nebo smíšené cesty biopaliv, úspor, uhlí a drahé ropy.

V této souvislosti začíná být namísto otázka, kterou cestou máme jít my? Začne-li docházet ropa anebo bude-li příliš drahá, musíme se dívat po náhradních zdrojích. Zatím nás situace netlačí k tomu, abychom se rozhodli. Navíc, kdo se rozhodne špatně, ponese břímě technologických a logistických nákladů další dvě desetiletí. V energetickém průmyslu je ta obtížnější věc uvažovat deset let dopředu (tak dlouho trvá postavit elektrárnu) v situaci, kdy nové technologie mění měřítko výhodnosti. V horizontu dalších deseti let nás nemine rozhodování, jakou energetickou cestou se dáme, například zda budeme mít novou jadernou elektrárnu. Další čekání na naši energetickou nevěstu by mohlo skončit tím, že zůstaneme na ocet a že na nás krize dolehne plnou vahou.«

[MF Dnes, 20. 1. 2007]

-tb-

TISKOVÉ ZPRÁVY MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

Vyhlášení regionálních dotačních programů

Ministerstvo pro místní rozvoj na svých stránkách uveřejnilo zásady pro čerpání dotací z národních regionálních programů pro rok 2007 a oficiálně zahájilo sběr žádostí. Celkem bylo pro tyto regionální programy vyčleněno 815 milionů korun.

Města, obce a podnikatelské subjekty mohou požádat o dotaci z následujících programů:

- **Podpora rozvoje severozápadních Čech a Moravskoslezského regionu** (dotace až do 70% skutečně vynaložených nákladů);
- **Podpora rozvoje hospodářsky slabých a strukturálně postižených regionů** (dotace až do 70% skutečně vynaložených nákladů);
- **Podpora obnovy venkova** (dotace do 70%, popř. do 80% skutečně vynaložených nákladů, záleží na dotačním titulu);
- **Podpora úprav bývalých vojenských areálů k obecnímu využití**

(dotace do 75%, popř. do 70% skutečně vynaložených nákladů, záleží na dotačním titulu);

- **Podpora rozvoje průmyslových podnikatelských subjektů na území NUTS 2 Severozápad a Moravskoslezsko a dalších regionech se soustředěnou podporou státu** (dotace do 40% skutečně vynaložených nákladů).

„Programy jsou určeny pro hospodářsky slabé a strukturálně postižené regiony v České republice. Nově se k nim připojil jen program Podpora úprav bývalých vojenských areálů k obecnímu využití, který umožní poskytování dotací obcím na úpravy objektů a ploch získaných odchodem vojenských posádek,“ řekl ministr pro místní rozvoj Jiří Čunek.

Příjem žádostí o dotace v rámci regionálních programů bude ukončen 30. března 2007 ve 12 hodin. Formuláře k žádostem jsou přílohou zásad programů, které žadatel nalezne na stránkách Ministerstva pro místní rozvoj www.mmr.cz pod odkazy: regionální politika/regionální programy MMR/2007.

[Tisková zpráva MMR, 2.2.2007; dostupné na: <http://www.mmr.cz/index.php?show=001021573>]

Nová výzva obcím postiženým orkáňem

Ministerstvo pro místní rozvoj uveřejnilo 1. února 2007 na svých webových stránkách výzvu k předkládání žádostí o státní dotaci pro obce, města a kraje postižené nedávným orkáňem. Sběr žádostí je tímto dnem oficiálně zahájen.

Program „Obnova obecního a krajského majetku postiženého živelní nebo jinou pohromou“ poskytuje pomoc:

1. obcím a městům

- na území, pro něž byl vyhlášen nouzový stav do výše 100% podílu státního rozpočtu na celkové výši skutečně vynaložených přímých nákladů;
- na území, pro něž nebyl vyhlášen nouzový stav do výše 80% podílu státního rozpočtu na celkové výši skutečně vynaložených přímých nákladů.

2. krajům – bez rozdílu, zda zde byl

vyhlášen nouzový stav – do výše 50% podílu státního rozpočtu na celkové výši skutečně vynaložených přímých nákladů.

Vláda České republiky vyhlásila nouzový stav na dobu od 05:00 hodin dne 25. ledna 2007 do 24:00 hodin dne 5. února 2007. Nouzový stav platí pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Karlovarského kraje, kraje Vysočina, Libereckého kraje, v rámci kraje Královéhradeckého pro okres Trutnov, Náchod, Jičín, v rámci kraje Moravskoslezského pro okres Bruntál.

„Žádosti podané v rámci této výzvy se mohou týkat jen dotací na odstranění škod vzniklých v roce 2007. Žádosti je možné podávat kontinuálně, počínaje dnem účinnosti výzvy. Posouzení předložených žádostí a výběr jednotlivých akcí nebo projektů bude probíhat průběžně“, uvedl ministr pro místní rozvoj Jiří Čunek.

Žadatel vyplní žádost o dotaci na formuláři, který je přílohou Zásad programu „Obnova obecního a krajského majetku postiženého živelní nebo jinou pohromou“. Příslušný formulář nalezne na webových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj: **Regionální politika/Regionální programy MMR/2007/Obnova obecního a krajského majetku postiženého živelní nebo jinou pohromou/Zásady programu**. Žadatel doručí žádost o dotaci včetně příloh podle části 4. Zásad programu do podatelny MMR osobně, nebo prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb.

K zařazení žádosti do modulu informačního systému ministerstva žadatel současně vyplní elektronický formulář, který nalezne na webových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj. Práce v tomto modulu vyžaduje prvotní registraci a přihlášení. Po vyplnění formulář uloží (přenesení do informačního systému MMR), následně vytiskne a přiloží k výše uvedené žádosti. Formulář v listinné podobě představuje čestné prohlášení a nahrazuje některé doklady, jež jsou u jiných programů standardně vyžadovány.

[Tisková zpráva MMR, 1.2.2007; dostupné na: <http://www.mmr.cz/index.php?show=001021571>]

Nominace nových členů Výboru regionů

Vláda ČR schválila 5. února 2007 nominaci zástupců České republiky do Výboru regionů, kterou předložilo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.

Výbor regionů je poradním orgánem Evropské unie v otázkách regionální politiky, zejména přeshraniční spolupráce. Má 317 členů, Česká republika je zastoupena 12 členy. Členové a jejich náhradníci musejí být zástupci regionálních nebo místních orgánů s volebním mandátem nebo být politicky odpovědní zvolenému zastupitelstvu. Jejich jmenování včetně jmenování náhradníků schvaluje Rada EU na návrh členského státu.

V souvislosti s volbami do zastupitelstev obcí v říjnu loňského roku bylo nutné upravit složení české delegace ve Výboru regionů. Seznam nominovaných osob na návrh Svazu měst a obcí ČR je následující:

MMR zavádí e-learningovou podporu pro zadávání veřejných zakázek a udělování koncesí

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR spustilo provoz nového vzdělávacího nástroje „E-learning pro zákon o veřejných zakázkách a koncesní zákon“. V této aplikaci přístupné na stránkách www.portal-vz.cz tak všichni zadavatelé veřejných zakázek od nynějška naleznou metodický návod pro zadání veřejné zakázky či uzavření koncesní smlouvy.

„Jako národní gestor zákona o veřejných zakázkách a koncesního zákona je Ministerstvo pro místní rozvoj zodpovědné také za implementaci zákona a vzdělávání v této oblasti. Mimo jiné to znamená zaškolení asi dvaceti tisíc zadavatelů veřejných zakázek z řad orgánů státní správy, krajských a obecních úřadů a dalších. Právě spuštěná e-learningová aplikace toto zaškolování urychlí a zefektivní,“ vysvětluje ministr pro místní rozvoj Petr Gandalovič.

Systém obsahuje aplikace, které slouží jako názorné pomůcky při studiu zadávacích řízení a uživatel může projít všemi procedurami jednotlivých druhů řízení. Uživatelé umožňuje také interaktivní přístup při elektronickém zadání veřejných zakázek. Ty by se v budoucnu měly, podle Národního plánu zavedení elektronického zadávání veřejných zakázek pro období 2006-2010, většinou zadávat elektronickou cestou.

Aplikace „E-learning pro zákon o veřejných zakázkách a koncesní zákon“ byla vytvořena ve spolupráci se sdružením dodavatelů E-learning Partners. Vstup do e-learningového systému je zajištěn přes Portál o veřejných zakázkách a koncesích na adrese www.portal-vz.cz. Pro všechny uživatele je vstup do systému a používání aplikace bezplatné.

[Tisková zpráva MMR, 15.12.2006; dostupné na: <http://www.mmr.cz/index.php?show=001021564>]

Člen	Náhradník
Mgr. Jan Kubata primátor města Ústí nad Labem	Ing. Ivana Červinková starostka města Kostelec n. Orlicí,
Mgr. Juraj Thoma primátor města České Budějovice	Tomáš Úlehla primátor města Zlín
Helena Langšádlová místostarostka města Černošice	Bc. Jana Čermáková místostarostka obce Proboštov
Ing. Petr Osvald zastupitel města Plzeň	Mgr. Ivana Stráská místostarostka města Milevsko
RNDr. Jiří Bytel starosta obce Velká Hleďsebe	Ing. Sylva Kováčiková starostka města Bílovec

[Tisková zpráva MMR, 5.2.2007; dostupné na: <http://www.mmr.cz/index.php?show=001021576>]